

موضوع:

فقه استدلالی: ۴۵ (فقه و حقوق: ۹۹)

گروه مخاطب:

- تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۵۹۸

مسلسل انتشار (چاپ اول و باز چاپ): ۶۴۰۹

فاضل هرندی، محی‌الدین، ۱۳۱۳ - ۱۳۸۵. شارح.
ترجمه و شرح المکاسب/ محی‌الدین فاضل هرندی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه
علمیه قم)، ۱۳ -

۱۴ ج. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۵۹۸) (فقه و حقوق: ۹۹. فقه استدلالی: ۴۵)

ISBN 978-964-09-0166-3 (دوره) - 3 - ISBN 978-964-09-1317-8 (ج. ۱)

فهرست نویسی براساس اطلاعات چاپ.

فهرست نویسی بر اساس جلد اول: ۱۳۹۴.

ص. ع. به انگلیسی: Mohy-ed-Din Fazal-e Harandi The Occupations Translation and Commentary

کتاب‌نامه.

مندرجات: ج. ۱. مکاسب محرمة. -

چاپ هشتم: ۱۳۹۴.

۱. انصاری، مرتضی بن محمد امین، ۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ ق. المکاسب - نقد و تفسیر. ۲. معاملات (فقه). ۳. خرید و فروش (فقه).

۴. کسب و کار حرام. الف. انصاری، مرتضی بن محمد امین، ۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ ق. المکاسب. شرح. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه

علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: المکاسب. شرح.

۲۹۷ / ۳۷۲

BP ۱۹۰/۱ م ۷۰۲۷ الف

۱۳۹۴

ترجمه و شرح

المكاسب

جلد اول

مکاسب محرّمه ۱ /

محمّدالدین فاضل هرنندی

بوستان کتاب
۱۳۹۴

ترجمه و شرح المکاسب / ج ۱

• نویسنده: محی‌الدین فاضل هرندی

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

(مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)

• چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: هشتم / ۱۳۹۴ • شمارگان: ۱۵۰۰ • بهای: ۲۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۴۲۱۵۵، شماره: ۳۷۴۲۱۵۴، تلفن بخش: ۳۷۴۳۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۸۹۵۶۹۲۲

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۳۲۲۲۱۷۱۲

♦ فروشگاه شماره ۶ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نیش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۴۳۱۷۹

♦ فروشگاه شماره ۷: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۳۷۸۴۲۵۹۰-۹۲

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail:info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • سرپرستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: سید هادی رضضانی • کنترل و ویرایش: کریم جباری
• چکیده عربی: سهیله خانفی • چکیده انگلیسی: عبدالحمید مطوریان • فیبا: مصطفی محفوظی • حروف‌نگاری: محمود هدایی و سید صادق حسینی • اصلاحات
حروف‌نگاری: احمد اخلی • صفحه‌آرا: احمد مؤتمنی • کارشناس نمونه‌خوانی: محمدجواد مصطفوی • نمونه‌خوانی: غلامرضا جعفری‌نسب، جلیل حبیبی و غلامرضا
معصومی • کنترل نمونه‌خوانی: محسن صادقی و محمد اسماعیل نباتیان • کارشناس طراحی و گرافیک و طراح جلد: مسمود نجابتی • اناره آماده‌سازی: حمید رضا
تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • قائم‌مقام مؤسسه و مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

فهرست مطالب

٧	مقدمه
١١	الاخبار الواردة في المكاسب

انواع الاكتساب الحرام

٤٥	النوع الأول: الاكتساب بالاعيان النجسة، عدا ما استثنى، وفيه مسائل ثمان
٤٧	المسألة الأولى: المعاوضة على بول غير مأكول اللحم
٦٢	المسألة الثانية: بيع العذرة النجسة
٧٣	المسألة الثالثة: المعاوضة على الدم النجس
٧٤	المسألة الرابعة: بيع المتني
٧٨	المسألة الخامسة: المعاوضة على الميتة
٩٨	المسألة السادسة: التكسب بالكلب الهراش والخنزير
٩٨	المسألة السابعة: التكسب بالخمر وكل مسكر مائع والفقاع
٩٩	المسألة الثامنة: المعاوضة على الاعيان المتنجسة غير القابلة للطهارة
١٠٤	المستثنيات من حرمة بيع الاعيان النجسة
١٠٤	المسألة الأولى: بيع العبد الكافر
١١٣	المسألة الثانية: المعاوضة على الكلب غير الهراش

- المسألة الثالثة: المعاوضة على العصير العنبي إذا غلى ١٣٣
- المسألة الرابعة: المعاوضة على الدهن المتنجس ١٤٣
- النوع الثاني: مما يحرم التكبُّب به ما يحرم لتحريم ما يقصد به، وهو على اقسام ٢٤٥
- القسم الأول: ما لا يقصد من وجوده على نحوه الخاص إلا الحرام ٢٤٧
- القسم الثاني: ما يقصد منه المتعاملان المنفعة المحرمة ٢٦٦
- القسم الثالث: ما يحرم لتحريم ما يقصد منه شأنًا ٣٣٣
- النوع الثالث مما يحرم الاكتساب به ما لا منفعة فيه محللة معتدًّا بها عند العقلاء ٣٥٣

مقدمه

در بین مکاتب حقوقی متداول دنیا، مکتب جامع، گسترده و عمیق و در عین حال پویای اسلام، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که این ویژگی‌ها از مقایسه بین این مکتب و سایر مکاتب مترقی دنیا به دست می‌آید. کم‌تر مکتبی پیدا می‌شود که نه تنها برای انسان‌ها در زندگی فردی و اجتماعی و در ادوار مختلف حیات، حقوقی در نظر گرفته باشد، بلکه برای حیوانات، نباتات و اشجار و حتی اجسام نیز، حقوقی قائل شده باشد و انسان را در مقابل این حقوق مسؤول بداند. که باز می‌توان ایجاد این حس مسؤولیت و وظیفه سنگین در مقابل رعایت این حقوق را یکی دیگر از ویژگی‌های این مکتب حیات بخش دانست؛ یعنی حتی آن‌جا که انسان تنها باشد و رعایت کردن یا نکردن این حقوق از نظر همه مخفی باشد، اسلام تمهیداتی به کار برده که انسان به طور طبیعی، خویشتن را مسؤول و متعهد بداند و حقوق مذکور را رعایت کند: «وَلَقَدْ هَمَّتْ بِه وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا اَنْ رَّآیْ بَرهَانَ رَبِّه»^۱.

در جامعیت این مکتب، همین بس که رسول خدا ﷺ فرمود:

«مَا مِنْ شَیْءٍ یَقْرَبُکُمْ اِلَى الْجَنَّةِ وَ یُبْعَدُکُمْ عَنِ النَّارِ اِلَّا وَقَدْ اَمَرْتُکُمْ بِه»^۲.

۱. یوسف (۱۲) آیه ۲۴.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۷، باب ۱۲، ح ۲.

در بین مکاتب فقهی و حقوقی اسلام، جامع ترین آنها مکتب فقهی شیعه است که در رأس آن، شخص رسول الله ﷺ و امیر مؤمنان علیؑ - که داناترین انسان ها نسبت به تمام مکاتب دنیا بوده اند - قرار گرفته و بعد سایر ائمهؑ، که در عظمت آنها همین بس که بزرگان و پایه گذاران سایر مکاتب حقوقی اسلام، از شاگردان مکتب ائمه اهل بیتؑ بوده و خود به این شاگردی مباحث می کردند و بعد از ائمه، اصحاب بزرگوار آنان و فقها، و بزرگان شیعه که در شناخت مسائل اسلامی و تخلّق به اخلاق الله در حدی بوده اند که بعد از انبیای اولوالعزم و ائمه معصومینؑ انسان هایی هم سنگ آنان پیدا نخواهیم کرد. شاهد این مدعا این که، آنان با نداشتن امکانات و وسایل و دور بودن از قدرت سیاسی و حکومتی و به سر بردن در حال تقیّه، در ابواب مختلف فقه، فروعی را استخراج کرده و بر اصول تفریع نموده اند، فروعی که تا شخص به روح اسلام احاطه علمی کامل پیدا نکند، توان تفریع این احکام را ندارد و انجام این امور در دوره هزار سال پیش شبیه به محال تلقی می شد.

فقه شیعه را به ابواب مختلفی تقسیم و تبویب کرده اند که یکی از ابواب مهم و اساسی آن، باب معاملات بالمعنی الاعم است که شامل واجبات کفای و ایقاعات نیز می شود و فقهای شیعه در طول تاریخ، در این بخش تحقیقات و تألیفات گران بهایی داشته اند که واقعاً حق مطلب را ادا کرده اند؛ در بین این آثار تحقیقی کتاب مکاسب خاتم الفقهاء و المجتهدین مرحوم حاج شیخ مرتضی انصاری قدس سرّه از موقعیت خاصی برخوردار است که احاطه این اسوه تقویرا نشان می دهد؛ او با این که گاه در یک صفحه ده ها فرع را عنوان نموده، در عین حال، راه ورود و خروج از فرع و ایرادهایی را که ممکن است بر فرع گرفته شود و جواب آن را - که حقیقتاً طریقه استنباط را به پژوهشگران می آموزد - نشان می دهد. او یک فرع را چندین بار مورد رد و ایراد قرار داده و بعد جواب مناسب را مطرح می نماید و گاه هم در آخر نظر شریفش را بیان نمی کند و انتخاب نظر نهایی را به بحث کننده واگذار می نماید.

بر این کتاب شریف، بزرگانی از شاگردان شیخ اعظم، مثل آخوند خراسانی، حاج میرزا حبیب الله رشتی، میرزای شیرازی و بزرگان دیگری مثل صاحب عروه، ایروانی، کاشف الغطا و بزرگانی در عصر ما حاشیه زده اند، با توجه به این که مراجعه به تمام حواشی، کار نسبتاً

دشواری برای طلاب است و نیز بعضی از عبارات و مباحث نیاز به ترجمه شرح گونه ای داشت، لذا مطالب تدریس شده توسط این حقیر که از نوار پیاده شده بود، با حک و اصلاحی که در آنها انجام گرفته، به صورت جزوه ای درآمد و بعد به صورت کتابی در اختیار طلاب محترم قرار گرفت؛ امید است در مواردی که فهم قاصر شارح، عاجز از درک مطالب بوده، بزرگان و ناقدان محترم با تذکرات مشفقانه خود، ما را راهنمایی فرمایند و چنان چه این عمل مورد عنایت و قبول حضرت حق قرار گرفته باشد و خداوند برای آن ثوابی مقرر فرموده باشد، این ثواب را به روح پاک و مطهر بنیان گذار نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، امام امت قدس سره و پدرم مرحوم آیه الله حاج شیخ یحیی فاضل هرنندی قدس سره - که انسانی وارسته و عالمی بی ادعا و در عین حال فردی شجاع و متعصب در دین بود - اهدا می نمایم.

در این جا از همه عزیزانی که در بسامان شدن این کتاب همت کرده اند، به خصوص فاضل محترم حضرت آقای توسلی که در پیاده کردن نوارهای درس و تنظیم آنها زحمت کشیده و نیز حضرت آقای رضائی که ویرایش کتاب را بر عهده داشته است، تشکر می کنم.

وما توفیقی الا بالله، علیه توکلت و علیه التکلان

محمی الدین فاضل هرنندی